

Cea mai veche civilizație neolitică din sudul Munteniei, documentată arheologic în urmă cu patru decenii<sup>1</sup> este civilizația Dudești. Arealul, conținutul și periodizarea acestei civilizații au fost stabilite prin studii elaborate de Sebastian Morintz<sup>2</sup>, Alexandru Păunescu<sup>3</sup> și Eugen Comșa<sup>4</sup>. Întrucât în aria de răspândire a acestei civilizații, deocamdată sunt puține așezări cunoscute, considerăm că orice descoperire de acest tip trebuie să fie adusă la cunoștință lumii științifice, pentru aprofundarea cercetărilor viitoare. În timpul activităților noastre arheologice, de peste trei decenii, am descoperit mai multe așezări, care pot fi atribuite epocii de sfârșit a neoliticului timpuriu, iar trei dintre acestea le aducem la cunoștință prin rândurile de mai jos.

În timpul unei periegeze efectuate în anul 1966, la marginea de vest a comunei Vasilați, pe partea dreaptă a drumului ce duce spre satul Nuci (Pârlita), în apropierea râului Dâmbovița, a fost descoperită o așezare ce aparține acestei civilizații. Punctul este numit de localnici *Moșneagu*. După ce descoperirea a fost semnalată într-un studiu publicat de Sebastian Morintz<sup>5</sup>, în anul 1968 am efectuat un mic sondaj arheologic de informare și de salvare a unor vestigii ce se vedeau în ruptura unui mal. Zona cercetată se afla cuprinsă între curtea locuitorului Popescu Nicolae și muchea terasei râului Dâmbovița, zonă ce nu avea lățimea mai mare de un metru. Lungimea șanțului trasat a fost de cinci metri, atât cât a permis suprafața redusă, disponibilă în acel moment. Restul așezării neolitice se află în curțile locuitorilor și este ocupată de construcții, plantații de viță-de-vie și pomi fructiferi.

În sondajul arheologic executat, stratul steril se află la adâncimea de peste 1,20 m, peste care se suprapune un strat de pământ galben-maroniu, gros de 25-35 cm, ce aparține civilizației Dudești. Următorul strat de cultură, care se suprapune stratului neolitic, aparține civilizației geto-dacice din epoca clasică. Acest strat, gros de 50-80 cm, este format dintr-un pământ negru mazăros. În partea de nord a secțiunii trasate, în carourile unu și doi, a fost interceptat și cercetat parțial un bordei geto-dacic din secolele II-I a. Chr., care se adâncește în stratul neolitic. Stratul de cultură din epoca geto-dacică este suprapus de un sol negru-cenușos, care reprezintă solul vegetal actual (fig. 1). În stratul de cultură neolitic, în care carourile patru și cinci a fost surprinsă o îngrămădire de cioburi ce proveneau de la mai multe vase de mărime mijlocie, sparte pe loc. Din păcate, deoarece materialul ceramic era foarte sfărâmițos, iar noi nu am avut la îndemână soluție de impregnare a ceramicii, nu s-a putut întregi nici o formă de vas. Tot din stratul neolitic au mai fost recoltate câteva unelte de silex, un topor dintr-o rocă gălbuie cu duritate mică și trei împungătoare de os.

Ceramica recoltată este reprezentată de cele trei categorii cunoscute și anume: ceramica de uz comun, ceramica lustruită la exterior decorată cu incizii și ceramica fină.

Din ceramica de uz comun s-au realizat vase de mari dimensiuni. Ele sunt realizate dintr-o pastă de lut ce conține ca ingrediente multă pleavă, nisip și pietricele de mici dimensiuni, au pereții lustruiți la interior, iar la exterior sunt neteziți sumar, uneori au barbotină. Decorarea acestor vase s-a făcut prin șiruri de alveole așezate sub buză sau cu brăuri alveolate în relief.

Categoria a doua a ceramicii, modelată dintr-o pastă amestecată cu pleavă și nisip, este reprezentată de vase de mărime mijlocie, lustruite la exterior și decorate cu linii incizate. Aceste vase prezintă o decorație foarte bogată și variată dispusă în benzi lustruite sau hașurate, spirale, motive în trepte, uneori așezate în metope (fig. 2/7, 9-10). Pe un fragment ceramic a fost întâlnit motivul *tablă de șab*, realizat prin excizie (fig. 2/12).

Categoria a treia a ceramicii este reprezentată de vase de mici dimensiuni, realizate din pastă fină ce are în compoziție nisip și mai puțină pleavă, lustruite la interior și exterior, decorate cu caneluri și proeminente (fig. 2/6, 8).

Cele câteva unelte de silex sunt lame de mici dimensiuni, microlite, unele trunchiate. Silexul este de culoare gălbuie, translucidă, de proveniență sud-dunăreană (fig. 2/2-4). Cele trei împungătoare de os sunt lucrate din os de pasăre, subțiri și de dimensiuni mici (6,2 cm și 8,7 cm) cu vârful conic șlefuit prelung (fig. 2/5, 11).

Prezența ceramicii decorate prin excizie cu motivul *tablă de șab* ne determină să atribuim această așezare fazei Cernica a culturii Dudești, al cărei conținut a fost stabilit de Sebastian Morintz prin săpăturile executate între anii 1961-1968 la Căldăraru, comuna Cernica<sup>6</sup>

În anul 1993, locuitorul Pătraș Nicolai din comuna Căscioarele ne-a adus la muzeu, spre achiziție, două pahare de lut și un fragment ceramic (fig. 5/6; fig. 6/8, 10), care după pastă, formă și decor aparțin civilizației Dudești. El ne-a relatat că în timp ce săpa o groapă pentru nevoi gospodărești în curtea casei sale, a dat peste multă arsură și fragmente ceramice, dintre care a reținut materialele ce le-a adus la muzeu.

Deplasându-ne la locul descoperirii am constatat că acesta se afla la circa 60 m vest de malul lacului Cătălui, vis-à-vis de stațiunea arheologică cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de *D-ai-a parte*, pe un promotoriu situat deasupra *Fântâni* lui Brebu (fig. 3/1). Prin cercetarea de suprafață ce am efectuat-o, am constatat că așezarea neolitică era destul de întinsă cuprinzând o arie de circa 4.000 m.p. Materialele arheologice ale acestei civilizații au fost identificate în curțile locuitorilor Constantin Ion, Dragomir Constantin (Cocoleață), Pătraș Nicolai și Barbu Ion. În curtea lui Constantin Ion, situată pe terasă, imediat deasupra *Fântâni* lui Brebu, într-un mal rezultat în urma unor lucrări de taluzare și nivelare întreprinse de locatar, s-a putut observa platforma din lut ars a unei locuințe de tip Dudești, de unde s-au recoltat și câteva fragmente ceramice caracteristice.

Pentru stabilirea stratigrafiei așezării, în luna septembrie 1993, s-a efectuat un mic sondaj de informare, în curtea locuitorului Barbu Ion, gospodărie nelocuită în acel moment.

Sondajul arheologic a constat într-un șanț lung de opt metri și lat de un metru, trasat pe direcția est-vest, paralel cu gardul despărțitor de curtea lui Pătraș Nicolai, la un metru și jumătate distanță de acesta. În secțiunea trasată s-a întâlnit următoarea situație stratigrafică. Imediat sub solul vegetal, cenușiu-negricios, gros de 18-25 cm, urmează un strat de pământ castaniu-gălbui, gros de 15-20 cm, ce aparține epocii neolitice, civilizației Dudești, sub care se află solul galben lutos, steril din punct de vedere arheologic (fig. 4). În capătul de est a șanțului, spre latura de sud a fost interceptată o locuință cu platformă. Pe fragmentele de chirpic s-au putut observa urme de paie și de nuiete subțiri. Materialul arheologic recoltat din stratul neolitic se compune din fragmente ceramice, unelte de silex, o mică dălțiță din rocă vineție de formă trapezoidală (fig. 6/2), râșnițe, oase de bovine, ovicaprine, pește și cochilii de scoici. Materialul ceramic recoltat se împarte în cele trei categorii ceramice cunoscute.

Ceramica de uz comun, în compoziția căreia intră multă pleavă, nisip și grăunțe mici de calcar, este reprezentată de vase de dimensiuni mijlocii și mari, cu corpul arcuit, netezite neglijent la exterior, dar lustruite la interior. Decorul este format din mici alveole sau șiruri de mici proeminențe rotunde aplicate sub buza vasului sau brăuri în relief alveolate (fig. 5/1-2, 4).

Cea de-a doua categorie ceramică, reprezentată prin puține fragmente, este lucrată din pastă care conține pleavă și nisip. Aceste vase de culoare brun-cărmămie, lustruite în exterior și rar în interior, sunt decorate cu linii incizate, cu care se realizează diferite motive așezate în registre. Un fragment ceramic este decorat cu motivul *tablă de șab*, la care s-a folosit excizia (fig. 5/1; 6/1, 6).

Cea de-a treia categorie ceramică, bine reprezentată, este realizată din pastă fină cu nisip și puțină pleavă în compoziție. Vasele din această categorie, de culoare galben-maronie sau neagră, sunt în general de dimensiuni mici și au pereții subțiri. Aceste vase sunt lustruite total, atât în interior cât și în exterior. În majoritatea cazurilor ele sunt decorate cu caneluri fine dispuse în diferite maniere și mici proeminențe tronconice. Dintre formele de vase întâlnite, menționăm paharele tronconice (fig. 5/3, 5), sau cu corpul bombat (fig. 5/8; 6/6-10), cupele cu piciorul tronconic gol în interior (fig. 6/7) și bolurile de diferite mărimi.

Piese de silex, destul de numeroase, sunt lucrate din silex cenușiu închis translucid sau din silex gălbui translucid uneori opac. Din aceste trei categorii de silex au fost confecționate lame, segmente de lame sau răzuitoare cu dimensiuni cuprinse între 2,5 cm și 7 cm (fig. 6/3-5). Una dintre râșnițele descoperite în sondajul executat este dintr-o rocă albă, probabil calcar, și are lăcașe pentru zdrobit cereale pe toate fețele (fig. 7).

Prin cercetarea arheologică efectuată pe promotoriul situat în partea de est a comunei Căscioarele, aproape de apele lacului Cătălui, s-a stabilit că în perioada de sfârșit a neoliticului timpuriu, aici a fost o așezare destul de întinsă, aparținând civilizației Dudești, faza Cernica, atribuire ce s-a putut face datorită ceramicii decorată cu excizie. Prin prezența paielor de cereale în chirpicul locuințelor, precum și a râșnițelor de dimensiuni mici considerăm că membrii acestei comunități își asigurau existența prin practicarea agriculturii și prin creșterea

vitelor, așa cum dovedesc oasele de bovine și ovicaprine recoltate din stratul de cultură. Fiind în apropierea unei bălți și aproape de Dunăre, în anumite anotimpuri din an ei își asigurau o parte din hrană și prin pescuit.

Ultima așezare pe care o prezentăm a fost descoperită vis-à-vis de așezarea prezentată mai sus, pe malul de est al lacului Cătălui. Aici se află un bot de terasă mărginit pe laturile de sud și vest de apele lacului Cătălui, numit de localnici *D-ai-a parte* (fig. 3/2). Stațiunea a fost descoperită de profesorul Gheorghe Ștefan în anul 1924, când era student, cu prilejul unei periegeze efectuate de el la Oltenița la Greacă și apoi de la Oltenița la Radovanu<sup>7</sup>. La vremea respectivă această importantă stațiune arheologică nu a putut fi cercetată din cauza plantațiilor de vii<sup>8</sup>. Între anii 1960-1980 o parte din plantațiile de vii de pe platoul botului de terasă au fost părăsite de cei ce le lucrau, iar locul a devenit pășune pentru vite. În aceste condiții a fost posibil să se înceapă nestânjenit cercetarea stațiunii. Între anii 1963-1972, an de an, în acest loc a făcut săpături Barbu Ionescu de la Muzeul din Oltenița, care în secțiunile ce le-a trasat a cercetat numai stratul de cultură din epoca getică și nivelul neolitic superior (Gumelnița A<sub>1</sub>). Cu acest prilej a cules de pe panta de sud a stațiunii un fragment ceramic caracteristic civilizației Dudești<sup>9</sup> (fig. 9/4).

În anul 1991, cu scopul ca importantul obiectiv arheologic, ce face obiectul acestor rânduri, să fie scos din circuitul agricol și a i se stabili totodată stratigrafia, s-au reluat săpăturile sub conducerea semnatarului acestor rânduri. Din cauză că s-a dat prioritate cercetării fortificațiilor getice și a unor complexe arheologice din aceeași perioadă, în secțiunile trasate nu s-a putut ajunge încă în baza depunerilor arheologice. Totuși, în campania din anul 1995, săpându-se în secțiunile S I (1991) și în SV, pentru a se putea obține unele detalii asupra fortificațiilor getice, s-a ajuns la baza depunerilor arheologice, putându-se stabili astfel stratigrafia așezării pe latura de vest. În capătul de vest al șanțului magistral S I (1991), trasat pe direcția est-vest, care împarte stațiunea în două, s-a adâncit pe o lungime de 16 m, pentru a se putea clarifica situația fortificațiilor getice pe această latură. În carourile 2 și 3 situate pe pantă, la adâncimea de 2,60-2,80 m, sub stratul de cultură Boian, faza Vidra, a putut fi delimitat un strat arheologic, de culoare galben-cenușiu, din care s-au recoltat fragmente ceramice cu pleavă, nisip și pietricele în compoziție, ce au fost atribuite civilizației Dudești (fig. 9/5, 7-8).

Tot pe panta de vest a stațiunii, la 13,50 m nord de SI, paralel cu aceasta a fost trasat SV, cu o lungime de opt metri, transversal pe fortificația de piatră getică, fortificație vizibilă la suprafață, pentru se putea obține detalii constructive și stratigrafice. Cu toate că SV este în pantă, în carourile trei și patru, sub stratul de cultură Boian, la adâncimea de 2,20-2,60 m a fost interceptat și studiat un strat de cultură aparținând civilizației Dudești. În suprafața cercetată, care nu depășea patru metri pătrați, pe laturile de nord și est ale șanțului a fost descoperită o locuință de suprafață, care avea fragmente de chirpic de mici dimensiuni. La nivelul locuinței, pe marginea de nord a șanțului era o vatră de formă ovală cu diametrul între 0,60-0,70 m, lățuită pe lut bătut. Din locuință s-a recoltat o cantitate mare de ceramică,

fragmentară, câteva nuclee, unelte de silex, oase de pește, de animale și cochilii de melci și scoici.

Ceramica recoltată în majoritatea ei aparține categoriei de uz comun. Vasele din această categorie sunt de dimensiuni mijlocii, iar pe ele se întâlnește un decor asemănător cu cel întâlnit în celelalte stațiuni prezentate mai sus (fig. 9/1, 8-9).

A doua categorie ceramică, reprezentată de câteva fragmente, lustruită la exterior și decorată cu decor incizat, se întâlnește în două variante de culori: cenușie și gălbui-cărămizie (fig. 9/3, 6).

Ceramica fină, cu pereții subțiri, total lustruită, decorată cu incizii sau caneluri este arsă la negru sau cenușiu (fig. 9/2).

Puținele fragmente ceramice cu decor caracteristic recoltate din zonele cercetate în stațiunea de la *D-aia parte* nu ne dau posibilitatea, deocamdată, să putem atribui această așezare unei anumite faze ce a evoluat la sfârșitul civilizației Dudești și să ne pronunțăm asupra raportului cronologic dintre aceasta și așezarea Dudești, faza Cernica de pe promotoriul de deasupra *Fântâni lui Brebu* prezentată mai sus.

Despre suprafața ocupată de purtătorii civilizației Dudești în punctul *D-aia parte* putem preciza că așezarea pare să fi ocupat tot platoul, adică circa 1,5 ha. Așa cum am arătat, Barbu Ionescu a recoltat un fragment ceramic de pe latura de sud, iar în timpul cercetărilor noastre tot pe latura de sud a platoului am cules două fragmente ceramice cu decor caracteristic. Cât privește latura de est a platoului, la circa 200 m de zona unde s-au făcut săpăturile descrise, cu prilejul desfășurării terenului pentru plantat viță-de-vie, plugul a scos la suprafață mai multe fragmente ceramice cu multă pleavă în compoziție. Astfel se pare că aici se află una din cele mai întinse așezări atribuite civilizației Dudești cunoscută până în prezent, dacă nu cumva este vorba de mai multe așezări ale civilizației Dudești, care s-au succedat în timp.

Semnalaarea descoperirii de mai sus socotim că pot sta la baza unor cercetări viitoare, cât și la întocmirea unor lucrări de sinteză privind evoluția neoliticului timpuriu și mijlociu în Câmpia Română. Aceste descoperiri vin să completeze imaginea locuirii părții de sud a țării noastre în perioada de început a neoliticului mijlociu.

## NOTE

\* Comunicarea susținută la Sesiunea națională de comunicări științifice: Epos arheologic la Dunărea de Jos și Marea Neagră. Petre Diaconu - 70 de ani - 45 de ani de activitate științifică. 6-8 octombrie 1994, Călărași-Constanța.

1 Eugen Comșa, *Rezultatele sondajelor de la Dudești și unele probleme ale neoliticului la sud de Carpați*, SCIV, VII, 1-2, 1956, p. 41-49; D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, 1961, p. 42-43.

2. G. Cantacuzino și Sebastian Morintz, *Die jungsteinzeitlichen Funde in Cernica (Bukarest)*, Dacia N. S., 7, 1963, p. 27-89, vezi capitolul redactat de S. Morintz, p. 30-52.

3. Al. Păunescu, *A propos du néolithique ancien de Drăghiceanu et de quelques survivances tardenosiennes*, Dacia, 8, 1964, p. 297-306.

4. Eugen Comşa, *Données sue la civilisation de Dudeşti*, în *Præhistorische zeitschrift*, Berlin - New-York, 46, 2, 1971, p. 195-249.

5. Sebastian Morintz și Barbu Ionescu, *Cercetări arheologice în preajma oraşului Oltenița (1958-1967)*, SCIV, 19, 1, 1968, p. 122, capitol redactat de S. Morintz și nota 7.

6. G. Cantacuzino și Sebastian Morintz, *op. cit.*

7. Vladimir Dumitrescu, *Oameni și cioburi*, Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, XI, Călărași, 1993, p. 50.

8. Vladimir Dumitrescu, *Stratigrafia aşezării tell de pe Ostovelul de la Căscioarele*, Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, II, Călărași, 1986, p. 76.

9. Sebastian Morintz și Barbu Ionescu, *op. cit.*, p. 119, fig. 18/7.

## CONTRIBUTIONS TO THE SPREAD OF DUDEȘTI CIVILISATION (Summary)

The author introduces three settlements belonging to Dudești civilisation in the south of the Romanian field. One settlement was discovered on the left riverbank of the Dâmbovița, westwards to Vasilați village - located at 30 km southwards from Bucharest.

Other two settlements were discovered eastwards to Căscioarele village, at the spots called *Fântâna lui Brebu* and *D-ai-a parte*. Căscioarele village is located on the high terrace of the Danube at 5 km northwards from the river and at 55 km southwards from Bucharest.

To get information on the stratigraphy and content of the culture layer there were made archaeological tests on limited areas within all three settlements and the obtained profiles are drawn out. At Căscioarele, on the cairn at *Puțul lui Brebu* there were discovered dwellings with platforms. The obtained archaeological material consists of: pottery, silex, stone and bone tools and also remains of the bones of fish, cattle and shells of snails and oysters as well. A characteristic feature of the civilisation is that they used the cereal chaff to make the clay vessels.

The settlements at Vasilați - *Moșneagu* spot - and at Căscioarele - *Fântâna lui Brebu* spot - as there was found pottery adorned with excised motifs assigned to Cernica stage of Dudești civilisation and the settlements at Căscioarele - *D-ai-a parte* spot - as the archaeological material was not relevant, could not be assigned to a certain stage of the late development of Dudești civilisation. The author's data increase the known information regarding the habitation density of the area at the beginning of middle neolithic age.

## LIST OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1 Vasilați, *Moșneagu* spot. Eastern profile of ditch I.

Fig. 2 Vasilați. Dudești civilisation: 1 stone axe; 2-4 silex blades; 5-11 bone punches; 6-10, 12 pottery fragments from the Neolithic settlement.

Fig. 3 Căscioarele. The map of the archaeological sites.

Fig. 4 Căscioarele, *Fântâna lui Brebu* spot. Southern profile of ditch I.

Fig. 5 Căscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Pottery fragments from the Neolithic settlement.

Fig. 6 Căscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Dudești Civilisation: 2 bone chisel; 3-5 blade of translucent dark-grey silex; 1,6-10 vessels and pottery fragments from the Neolithic settlement.

Fig. 7 Căscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Dudești Civilisation: stone grinder.

Fig. 8 Căscioarele, *D-ai-a parte*. Southern profile of ditch V.

Fig. 9 Căscioarele, *D-ai-a parte*. Dudești Civilisation: 1-8 pottery fragments from the Neolithic settlement.

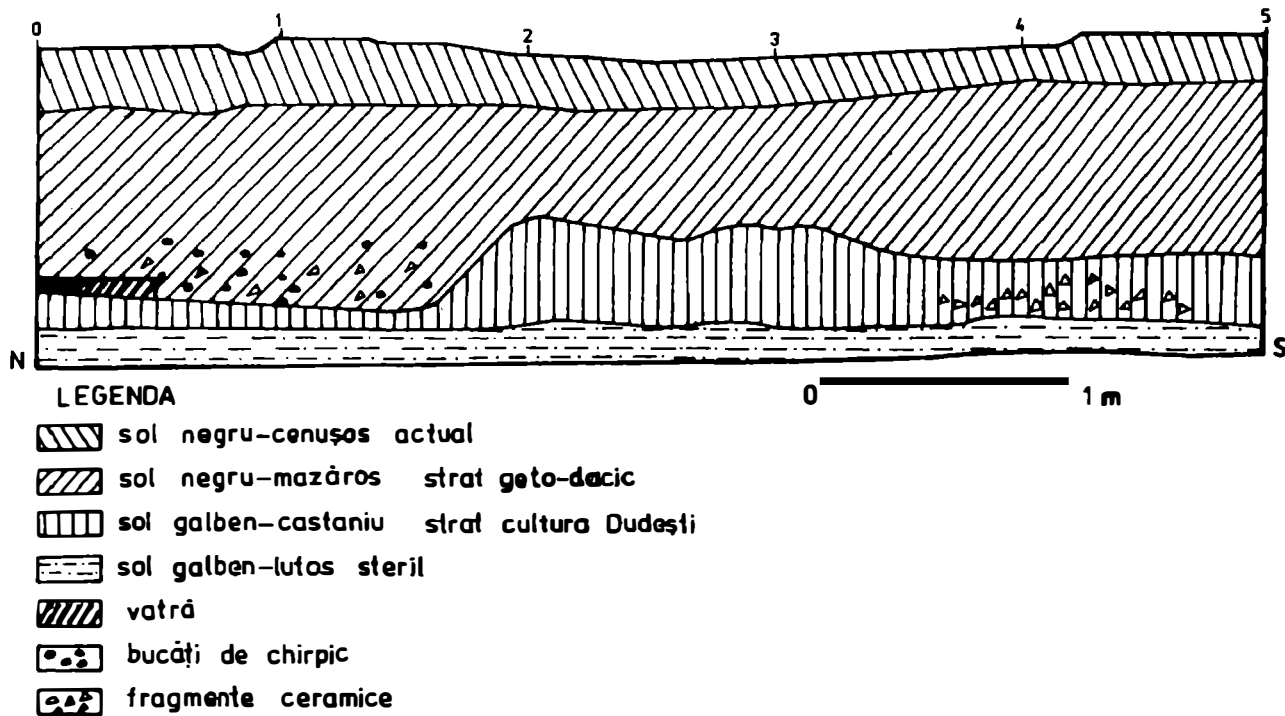


Fig. 1. Vasilați, punctul *Moșneagu*. Profilul de est al șanțului I.



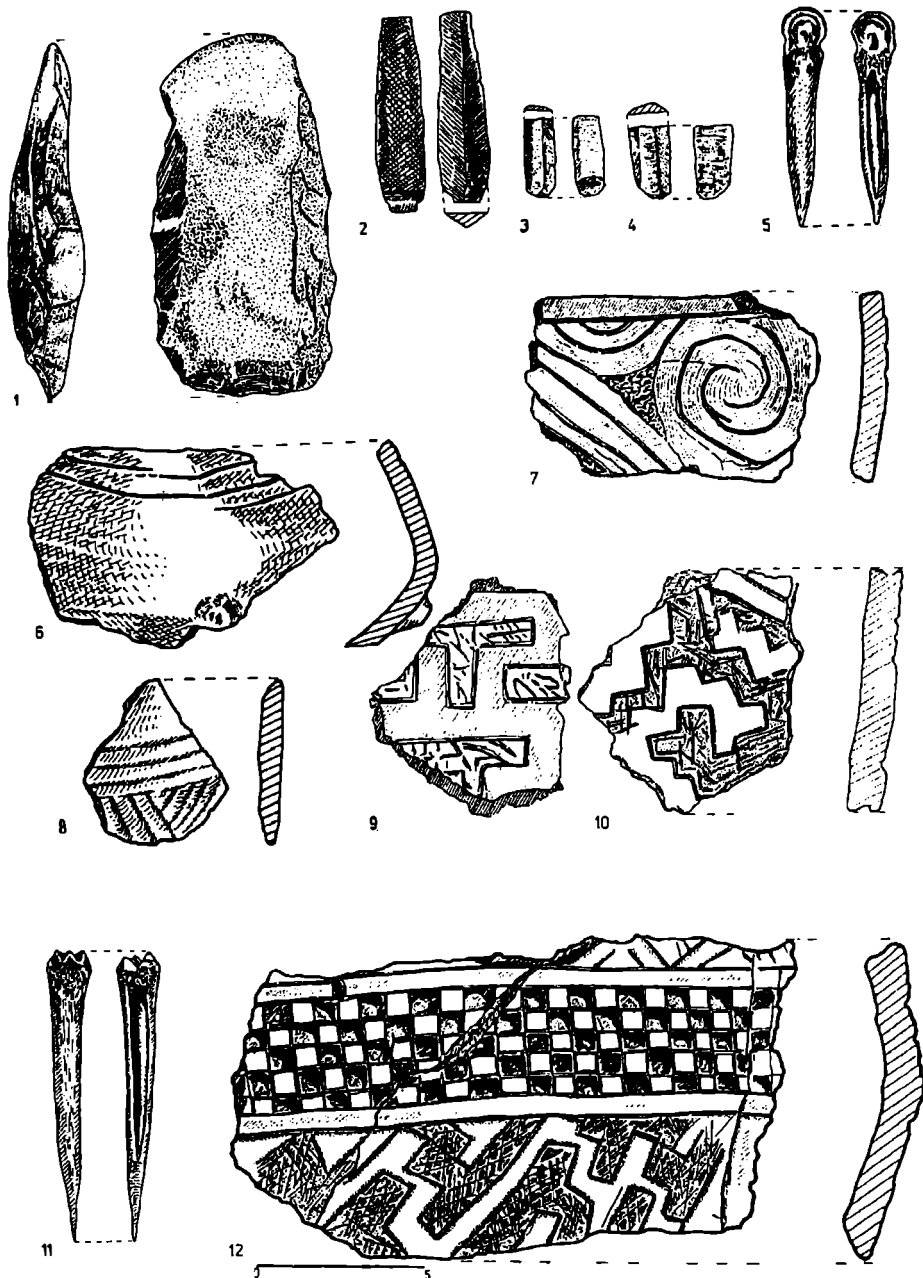


Fig. 2. Vasilați. Civilizația Dudești: 1 topor din piatră; 2-4 lame de silex; 5, 11 împungătoare din os; 6-10, 12 fragmente ceramice din așezarea neolitică.

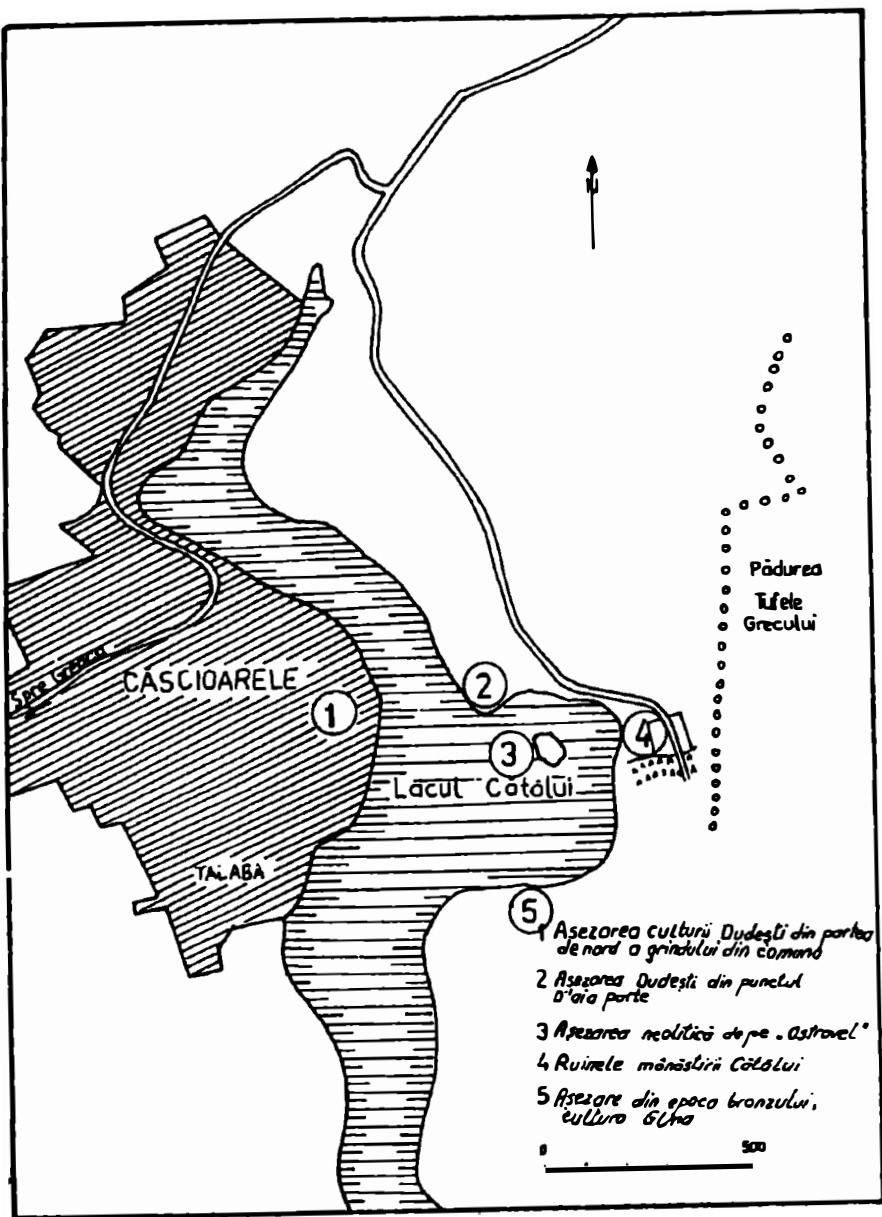


Fig. 3. Căscioarele. Harta siturilor arheologice.

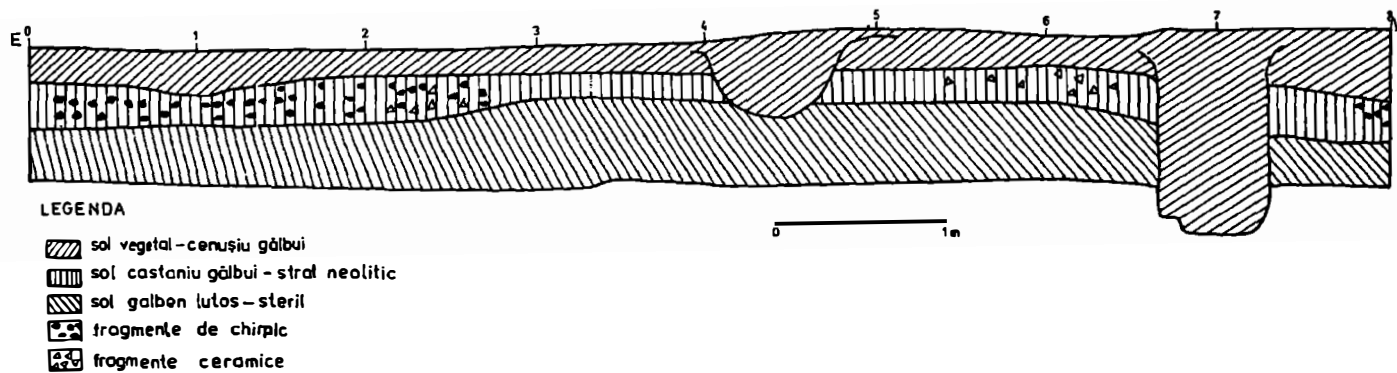


Fig. 4. Căscioarele, punctul *Fântâna lui Brebu*. Profilul de sud al șanțului I.

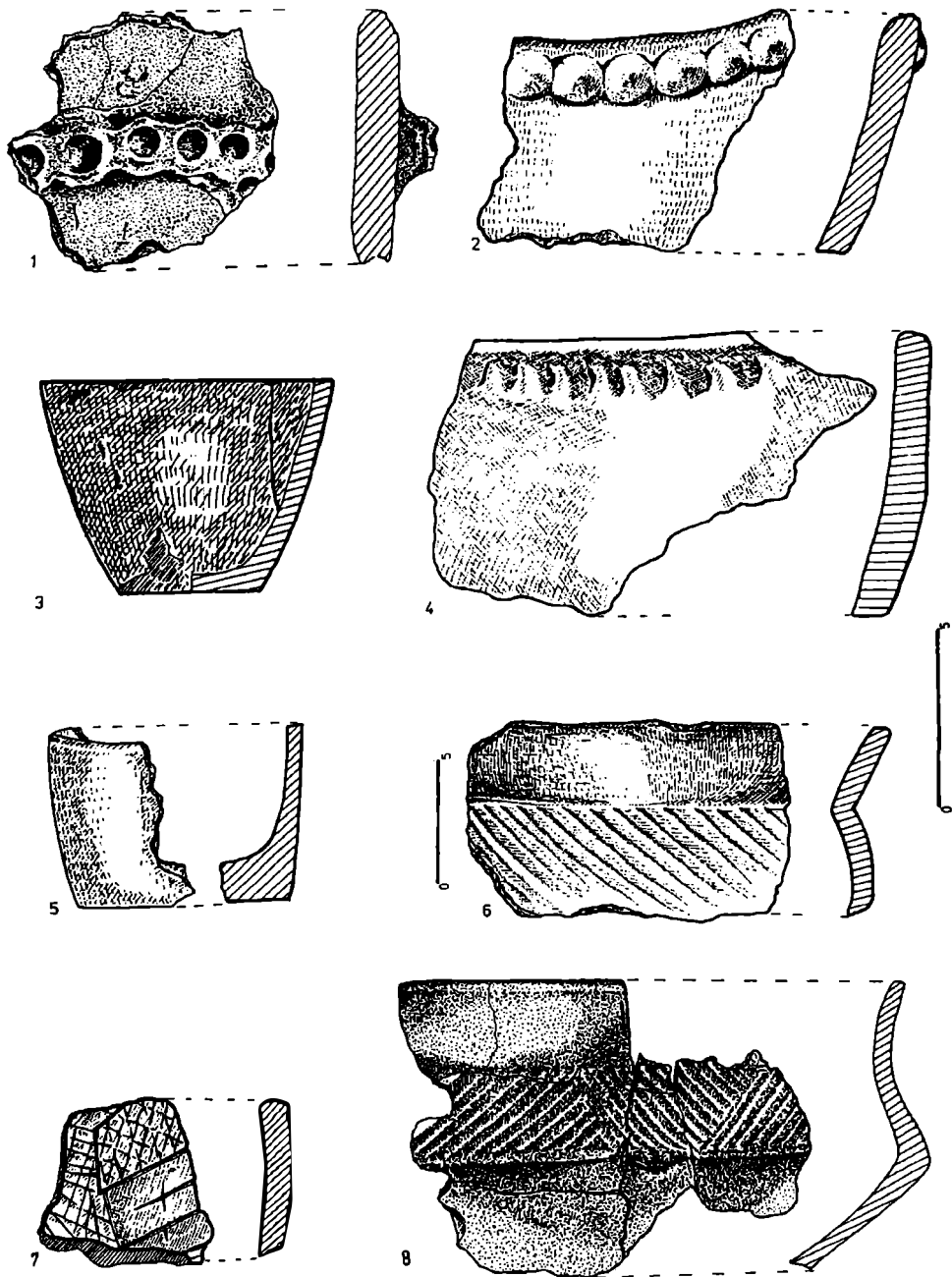


Fig. 5. Căscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Fragmente ceramice din aşezarea neolitică.

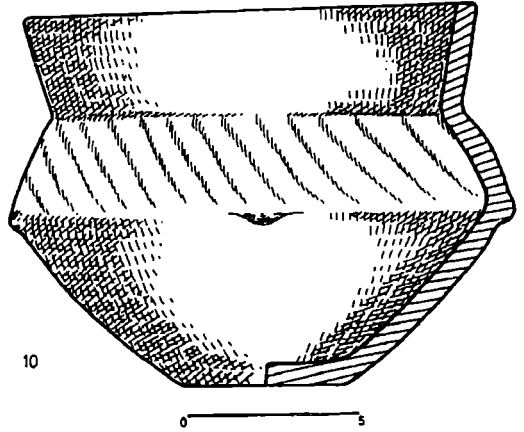
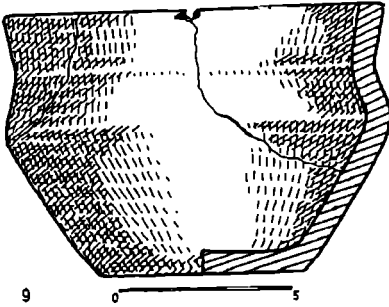
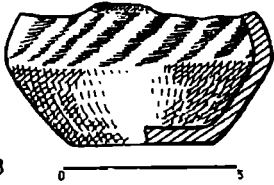
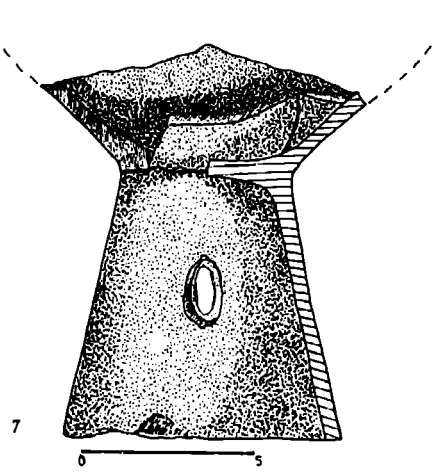
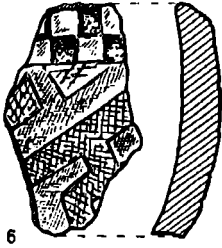
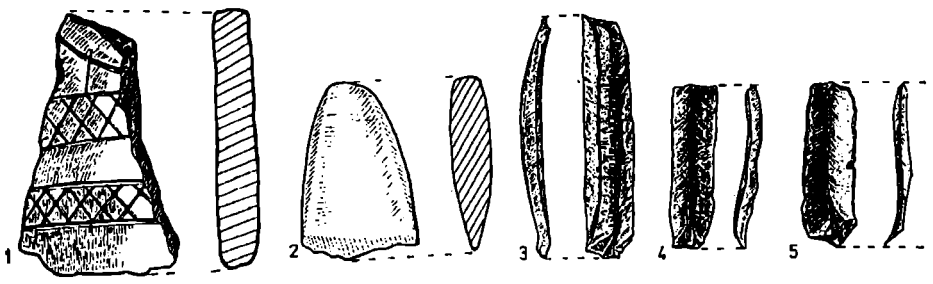


Fig. 6. Căscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Civilizația Dudești: 2 daltă din piatră; 3-5 lame din silix cenușiu-negricios translucid; 1, 6-10 vase și fragmente ceramice din așezarea neolitică.

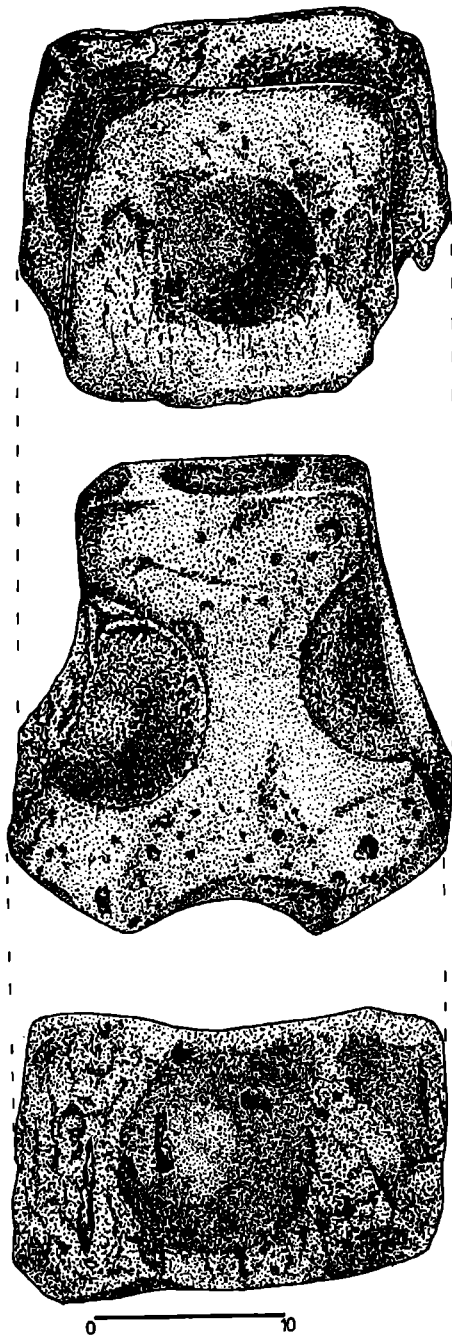


Fig. 7. Câscioarele, *Fântâna lui Brebu*. Civilizația Dudești: Râșniță din piatră.

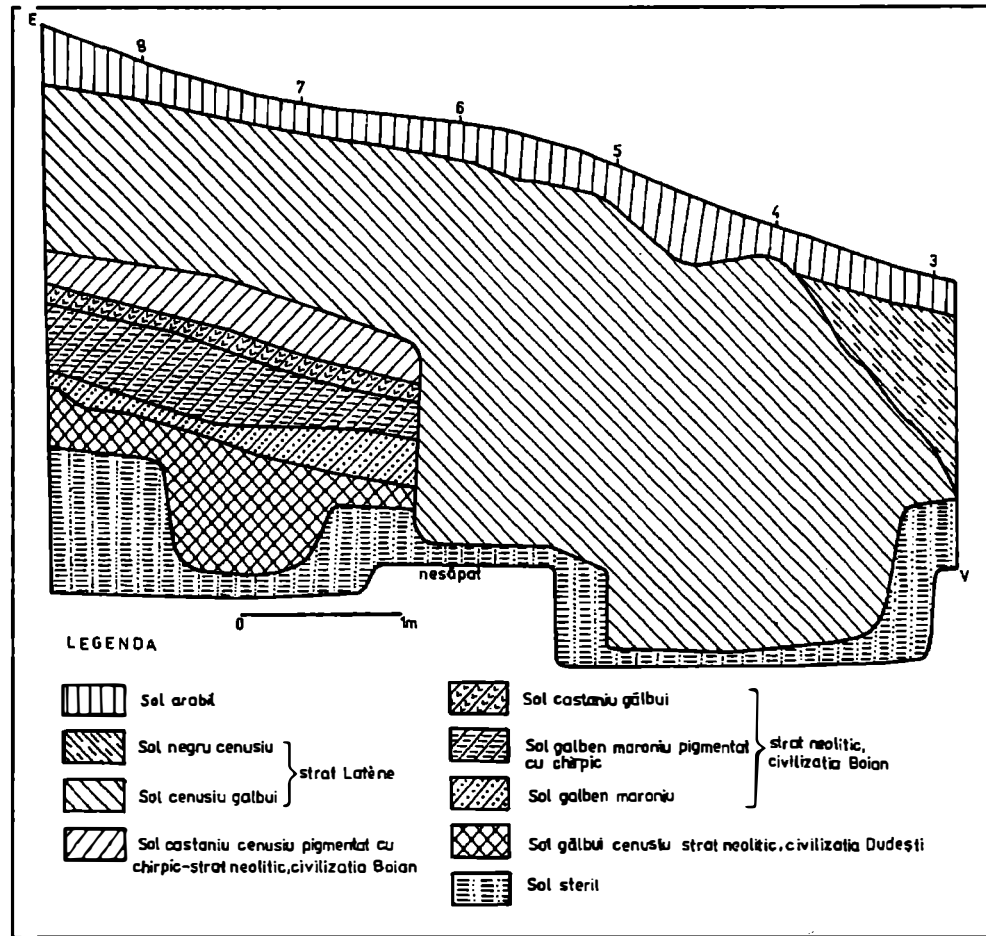


Fig. 8. Căscioarele, *D-ia parte*. Profilul de sud al șanțului V.  
www.cimec.ro

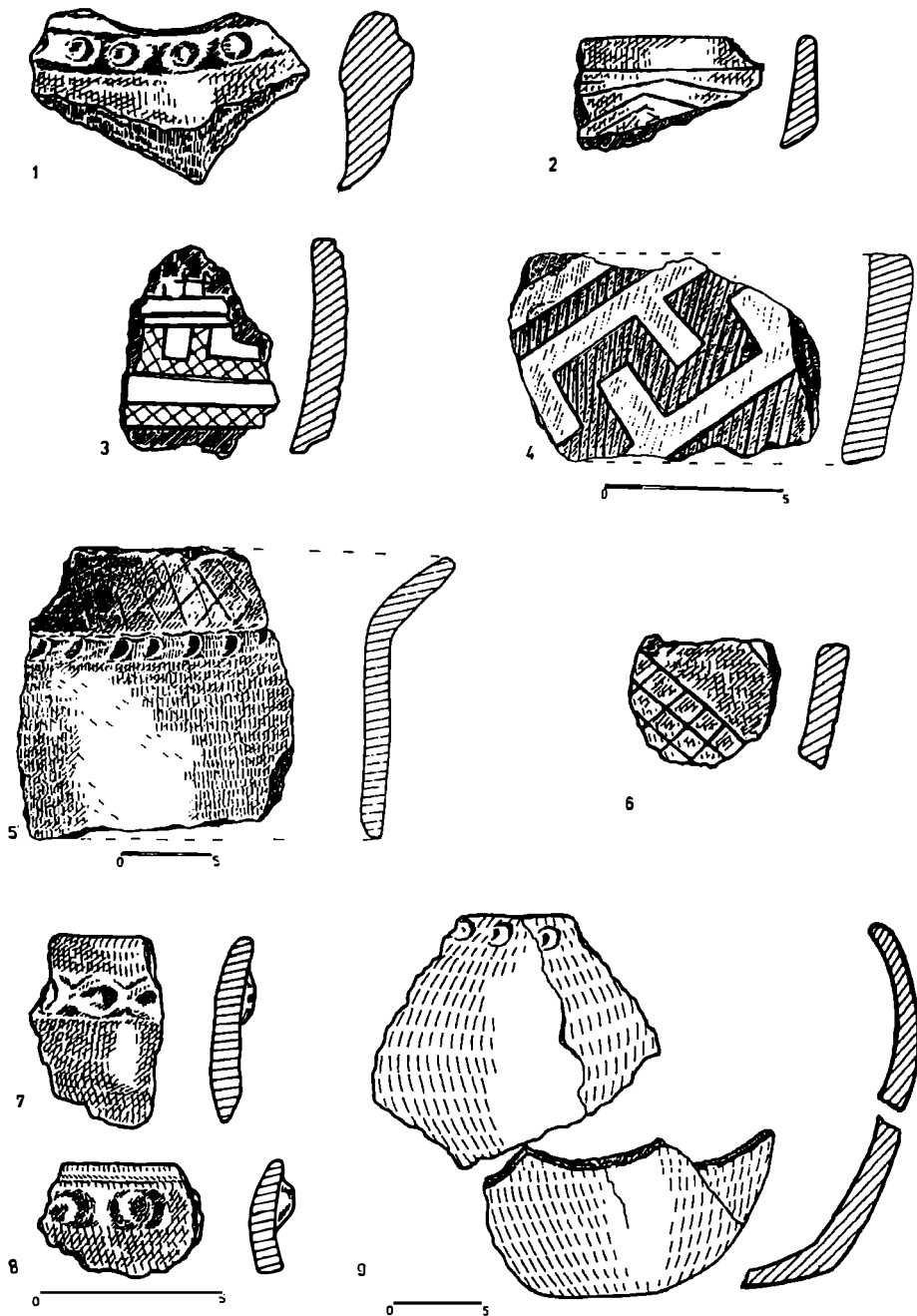


Fig. 9. Căscioarele, *D-ai-a parte*. Civilizația Dudești: 1-8 fragmente ceramice din așezarea neolitică.